

SOL 4000 Levande historia 7

Fokus Elevbok

Lärraranvisning Textview

Verksnummer: 31635

Lärraranvisningens innehåll

Lärraranvisningen är till för att du som undervisande lärare ska få information om hur den pedagogiskt anpassade boken skiljer sig från originalboken och hur ni kan arbeta med den. Nedan kan du läsa vad respektive del i lärraranvisningen handlar om, så att du kan förbereda och planera arbetet med läromedlet på bästa sätt.

- **Generella förändringar av boken**
Under denna rubrik beskrivs de generella tillägg och ändringar som är gjorda i den punktskriftsläsande elevens bok, till exempel på vilket sätt ikoner eller text i marginalen är hanterade.
- **Sidspecifika förändringar**
Här kan du läsa om sidspecifika tillägg och ändringar som är gjorda i den pedagogiskt anpassade boken. Det kan till exempel vara en övning som omarbetats eller en bild som flyttats.
- **Till läsaren**
I den pedagogiskt anpassade boken återfinns alltid en text som riktar sig till eleven. Samma text hittar du också i lärraranvisningen. Den innehåller information som kan vara bra för läsaren att känna till innan arbetet med boken påbörjas. Läs denna text tillsammans med eleven!
- **Pedagogiska tips**
I denna del av dokumentet hittar du pedagogiska och metodiska förslag på hur ni kan arbeta med de olika uppgifterna i boken. Du hittar också exempel på hur skolan bör tänka kring läxor, taktila bilder, provsituationer osv. Här återfinns också förslag på olika pedagogiska hjälpmedel som skolan kan behöva köpa in eller ta fram för att ni ska kunna arbeta med boken på ett bra sätt.
- **Bildbeskrivningar**
Här hittar du en sammanställning av alla de bildbeskrivningar som beskriver originalbokens bilder.

Återkoppling och synpunkter

Dela gärna med dig av dina synpunkter på den pedagogiska anpassningen av denna bok till anpassningsfunktionen@spsm.se eller ring oss på tel. 010-473 50 00.

Behöver du komma i kontakt med försäljningen går det bra att mejla till order@spsm.se eller ringa på tel. 020-23 23 00.

Trevlig läsning!

Lärraranvisning

Titel: SOL 4000 Levande historia 7 Fokus Elevbok

Författare: Kaj Hildingson, Lars Hildingson

ISBN: 978-91-27-42176-9

Innehåll

Generella förändringar av boken	1
Sidspecifika förändringar.....	2
Till läsaren.....	3
Pedagogiska tips.....	4
Bildbeskrivningar.....	5

Generella förändringar av boken

- Pedagogisk anpassning gör läromedel tillgängliga för elever med synnedsättning genom omarbetningar av visuellt beroende text och bilder. Målet med pedagogisk anpassning är att elever med svår synnedsättning/blindhet ska kunna använda läromedlet på samma sätt som sina klasskamrater. De anpassade uppgifterna ska ha samma pedagogiska innebörd som förlagan och eleven ska vara lika självgående i den anpassade boken som de övriga klasskamraterna i sina böcker.
- De flesta bilderna i boken har bildbeskrivningar. Förklara gärna mer för eleven vad bilderna föreställer om det verkar oklart. Tänk på att det kan finnas luckor i elevens uppfattning om världen och att det inte är självklart att han/hon vet hur enkla saker "ser ut".
- Registret finns placerat före lärraranvisningen.
- Vid några tillfällen har bilder flyttats då eleven kan behöva läsa delar av texten för att bäst kunna tillgodogöra sig bildbeskrivningar.
- Radnumreringen är borttagen ur boken.

Sidspecifika förändringar

27

Visa gärna kilskriften genom att rita den på en ritmuff till eleven. Du kan också använda en vaxkrita och ett vanlig papper som du lägger på ett myggnät för att rita bilder i relief.

68-70

Observera att kartan för dessa sidor är samma.

72-84

Observera att kartan för dessa sidor är samma.

Till läsaren

I den här boken finns ett register. Det finns innan läraranvisningen.

Boken har många bilder och de finns beskrivna.

I svartskriftsboken finns siffror vid texten, radnumrering. Det finns inte i den anpassade boken.

Lycka till!

Pedagogiska tips

I den här boken finns det flera kartor. Det finns bildbeskrivningar i boken som beskriver dessa kartor men det kan också vara bra för eleven att få studera området med hjälp av en svällpappersbild.

Kanske har eleven redan tillgång till en karta över området i svällpapper. Ni kan också beställa svällpapperskartor om eleven behöver. Beställ via telefon 020-232300, fax 090137530 eller e-post order@spsm.se

Ni kan titta på en bild av kartorna på www.spsm.se (sök i webbutiken på svällpapper och kartnamn).

Kortfattad handledning till svällpappersbilder (om ni beställer svällpapperskartor)

Berätta för eleven vad bilden föreställer. Förklara vidare hur bilden är ritad t.ex. att objektet är ritat framifrån, från sidan, visar en genomskärning osv. Beskriv, diskutera och undersök bilden tillsammans med eleven utifrån elevens erfarenhet. Om bilden innehåller för eleven okända former ta då gärna fram föremål som kan konkretisera bilden.

Komplettera gärna bilderna med vaxsnören, häftmassa eller annat för att markera på bilderna.

Visa gärna på en taktil jordglob var de historiska länderna finns. Om ni inte har en gammaldags taktil jordglob så kan ni tillverka en med hjälp av en badboll som föreställer jorden från Tom Tits (de har webbutik). Markera landområdena med t.ex. tyg eller andra material som eleven gillar.

Bildbeskrivningar

5

Tidslinje

10000-6500 f.Kr. Samlare - jägare - fiskare

6500-4500 f.Kr. Människan blir bonde

4000 f.Kr. De första städerna

3000-2000 f.Kr. Den första stora staten

1000 f.Kr. Grekerna

Kristi födelse Romarna

1000 e.Kr. Araberna

6

Foto av ett högt berg i Afrika. Nedanför det finns fem små figurer som är överkryssade. De visar hur en apa utvecklas till att bli en upprättgående människa.

8

Foto från en utgrävning. Två arkeologer gräver/putsar fram fotspår ca 10 cm under marken. Det är en liten och en stor människa som har gått sida vid sida. Även fotspår efter djur har bevarats på platsen.

8

Foto av en tidig människas skalle. Den är mindre än en nutida människa och har mycket kraftiga ögonbryn. Skallen är hopfogad av ett mycket stort antal små bitar.

9

Foto av stenar av olika mineral bl.a. flinta. Skärvor har slagits ut ur stenarna så att en eller flera vassa eggjar har uppstått.

11

Foto av tre människor som sitter runt en eld inne i en grotta.

En äldre kvinna syr i skinn med en nål av ben. En kvinna ser till elden medan en annan kvinna skär kött från ett ben. Alla är barhuvade och iförda kläder av skinn. En av kvinnorna bär stövlar av skinn.

12

Vacker grottmålning av en massa oxar och hjortar.

14

Teckning av grupp jägare. De tittar alla bort mot andra sidan en flod där två kvinnor skär av säd med skäror (kniv med ett böjt blad) på ett fält. Jägarna håller i spjut och i bältena syns

stenyxor. Två män bär en hjort som de hängt upp och ner i fötterna runt en pinne. Männerna är klädda i korta höftskynken och kvinnorna klänningar.

17

Foto av två kvinnor som arbetar på en åker. De använder sig av korta hackor som tvingar dem att stå med krokig rygg under arbetet.

18

Teckning av människor som jobbar. De är klädda i enkla skynken runt höfterna eller lite längre klänningar. Barnen går nakna.

20

Teckning från staden Uruk. På bilden syns män som gjuter krus och pilspetsar. De håller brons i stenformar som går att ta isär. En annan man dekorerar kärlden med en syl och en liten hammare. Här finns också en krukmakare som drejar en kruka, en skrivare som skriver på små lertavlor och soldater som kör en vagn.

Arbetarna har skynken runt höfterna medan andra människor har flera meter tyg virat runt kroppen och smycken. Soldaterna har vita enkla klänningar och brons hjälm med kindsydd.

I bakgrunden syns ett högt tempel. Väggarna är släta och utan fönster.

23

Två teckningar av hur en stad blir till. Här finns en flod med åkrar runt sig. På första teckningen finns små samlingar med hus bland åkrarna. På den andra bilden har de små byarna vuxit ihop till en stor stad. I mitten finns en trappstegspyramid och runt staden finns en stadsmur.

24

Samhällspyramid som visar de olika samhällsklasserna i Mesopotamien och hur många människor det finns i varje grupp. Den här pyramiden är indelad i 5 våningar.

1. Kung
2. Höga präster, storköpmän, militära chefer
3. Hantverkare
4. Skrivare, soldater, mindre köpmän
5. Bönder, herdar, fiskare, slavar. Denna grupp är större än alla de andra tillsammans.

25

Skulptur som föreställer en man med bar överkropp och rakat huvud. Han har ett långt vågigt hakskägg. Hans stora ögon är uppspärade.

27

Lertavla med kilskrift.

27

Teckning av hur kilskriften utvecklades. Exemplet visar tecknen för fågel och fisk. Först är tecknet en teckning av djuret för att sedan ersättas av trekanter med ett streck, kilar. Ett ord består av flera kilar som pekar åt olika håll.

28

Teckning av en stad sedd uppifrån.

Staden ligger invid en stor flod. Staden har formen som en cirkel. Genom den löper en kanal med vatten från floden. Staden har två ringmurar, en inre cirkel och en yttre cirkel. Innanför den inre ringmuren står husen tätt. Innanför den yttre ringmuren finns hus och grönska blandat. Fem vägar leder in i staden genom murarna. Utanför den yttre muren omges staden av ett stort område med åkrar. Från floden finns kanaler med vatten till åkrarna.

29

Karta som visar att Mesopotamien ligger i Mellanöstern i dagens Irak. Floderna Eufrat och Tigris mynnar i Persiska viken. Längs Eufrat finns städerna Ur, Uruk och Babylon.

30

Teckning av fyra olika sätt att frakta varor längs en väg.

- Innan djuren tämjdes fick människan bära allt själv. (En man bär en säck på ryggen.)
- Djuren orkade bära mer än människan. (En man leder en åsna som bär två säckar på ryggen.)
- Med en släde orkade djuren ännu mer. (En man leder en ox som drar en släde med två säckar.)
- Med hjälp av hjulet orkade djuren med ännu tyngre last. (En man leder en ox som drar en tvåhjulig vagn med sex säckar.)

33

Teckningar av två män som gjuter ett svärd. De smälter metallen i ett kärl som ligger på en bädd av kol. Sedan hålls den flytande metallen i en gjutform. Formen består av två halvor som har ett hålrum mellan sig. Hålrummet ser ut som ett svärd.

34

Mosaik av soldater i ett fälttåg. Fotsoldaterna bär mantlar, svärd och hjälmar. Tre soldater kör vagnar som dras av fyra onager (halvåsnor) var. Bakom kusken står ytterligare en soldat. På vägen de kör ligger två nakna människor. Alla figurer är ritade i profil (från sidan).

35

Foto av en öken. Sanden formar vågor i landskapet. På en kal klippa syns en ruin.

36

Teckning av ett pyramidbygge. Pyramiden är ca 150 meter hög. De sidorna är byggda som trappsteg. Längs sidorna löper en ramp upp för att kunna forsla upp stenblocken till toppen på pyramiden.

Stenblocken ligger på ett slags stora kälkar. Stora skaror av arbetare drar upp blocken längs rampen med hjälp av rep som är fästade i framdelen av kälkarna.

Vid ett stenblock vid sidan om pyramiden står farao och två män och tittar på en lertavla. De är alla klädda i höftskynken och har axellångt hår med lugg. Faraon bär en stor krage av guld över axlar och skuldror. Han har ett litet flätat pipskägg på hakan. Bredvid farao ligger några verktyg: En stor träklubba, en mejsel, samt ett snörnystan på en pinne.

Här finns också män som arbetar med att hugga ut stenblock till bygget. Många av dem är mycket trötta. De är klädda på samma sätt som farao men flera av dem har istället rakade huvuden.

38

Karta som visar att Egypten ligger i norra Afrika.

38

Tre bilder som visar Nilens kretslopp. Vid dem står:

1. Nilen svämmar över. Åkrarna ligger under vatten och då finns det inget arbete för bönderna. I stället måste de arbeta med stora byggnadsverk som tempel och pyramider. (Vid sidan om Nilen finns små vita hus.)
2. När Nilens vatten sjunker undan blir det full fart ute på fälten. Marken ska plöjas och därefter ska man så. (Runt åkrarna finns små vattenkanaler grävda.)
3. Så kommer torktiden. Då mognar säden och måste skördas. Sedan är det dags för nästa översvämning.

39

Lertavla med hieroglyfer. Här finns tecken i fem lodräta rader. De föreställer bilder på: skalbaggar, fågel, människor, ormar, kratta, ovaler, vatten och små streck.

40

Väggmålning av en familj på en båt. Pappan står upp i båten och bakom honom mamman. Mellan pappans ben syns ett barn. Runt omkring dem finns fullt med fåglar i luften, fiskar och papyrus (ett slags hög säv) i vattnet. En katt på båten har fångat en av fåglarna. På bilden finns också hieroglyfer.

Pappan, mamman och barnet har alla långt rakt hår och är ritade i profil (från sidan). Pappan har ett höftskynke på sig och en vacker stor krage runt halsen. Mamman har en klänning och en toppig hatt. Barnet är naket men har en krage runt halsen.

42

Foto av en mumie som ligger i en öppnad kista. Mumiens kropp är lindad. Ansiktet är insjunket och mörkt i färgen. Locket till kistan föreställer den döde. Ett huvud är skulpterat med en nemes. Det är en slags huvudduk som täcker hela huvudet och har två flärpar som går ner på bröstkorgen.

43

Faraos guldmask. Masken är skulpterad som ett ansikte. Hans ansikte är vackert med stora mörka ögon. På huvudet finns en nemes, en slags huvudduk som täcker huvudet och hänger fram i två flärpar på bröstet. I pannan finns smycken som föreställer huvudet av en falk och en kobra. Från hakan hänger ett flätat låtsasskägg. Runt halsen finns en stor bred krage.

44

Teckning av en marknad där män säljer: fisk, tyg och slavar. Försäljarna är klädda i chiton som är en enkel ärmlös klänning. De som handlar har dessutom himation, ett rektangulärt tyg som är virat runt kroppen och över axeln. Två kvinnliga slavar syns klädda i höftskynken.

46

Karta över Medelhavet och området runtomkring. Här finns markeringar för var greker bodde omkring år 750 f.Kr. De bodde:

- I Grekland, här fanns städerna Sparta och Athen.
- Längs kusten i södra Frankrike med staden Massilia, dagens Marseille.
- Längs södra kusten i Italien och Sicilien med staden Syrakousai, dagens Syrakusa.
- Längs västra kusten i Turkiet med staden Troja.
- Längs nästan hela Svartahavskusten med staden Byzantion, dagens Istanbul.
- På öarna Kreta och Cypern.
- Längs Nordafrika kusten vid Nilen och Kartago.

47

Här finns beskrivet hur svartskriftsbokstäverna utvecklas från egyptiska hieroglyfer ca 3000 f.Kr. till Romerska bokstäver 114 e.Kr. som ser ut som dagens bokstäver.

De egyptiska bokstäverna är bilder. A är ett oxhuvud, B ett hus och C ett kastvapen. Om du vänder vårt A upp och ner ser det fortfarande ut som ett oxhuvudet med sina horn. Bokstaven C har förändrats väldigt lite.

Feniciska bokstäver från ca 1000 f.Kr. och Grekiska bokstäver från ca 600 f.Kr. ser ut som mellanting mellan de egyptiska hieroglyferna och våra romerska bokstäver.

49

Grekisk vasnmålning. Kungen sitter på en låg stol. Han bär en krona som är formad som en upp-och-nedvänd trätt och håller i en spira som är formad som en treudd. Ullen vägs på en stor balansvåg. Män bär fram avlånga balar med ull. Flera av människorna på bilden har text vid munnen (som pratbubblor). Runt dem finns fåglar, en ödla och ett litet däggdjur.

50

Silvermynt med en uggla. Den har stora, runda, stirrande ögon.

50

Silvermynt med ett kvinnohuvud sett från sidan. Hon har en krans av olivkvistar runt huvudet.

53

Staty som föreställer Leonidas som fotsoldat. Han är kraftig med synliga muskler. Han har på sig en hjälm som även skyddar kinderna. På den finns en tuppkam (den ser ut som en utfälld solfjäder). Bröst och mage är skyddade av ett harnesk, en rustning. Benen har skydd över smalben och knän. Han bär en rund sköld och håller i ett svärd.

53

Karta över nordöstra Medelhavsområdet som visar Persiens anfall.

Perserriket ligger i dagens västra Turkiet. I Grekland finns staterna: Thermopyle, Athen, Marathon, Salamis och Sparta.

Persiska flottans anfall 490 f.Kr.: flottan seglar över Egeiska havet (havet mellan Grekland och perserriket) mot Marathon i Grekland.

Persiska härens och flottans anfall 480 f.Kr..

1. Hären marscherar längs Egeiska havets kust och kommer på så vis in i Grekland norr ifrån mot Thermopyle och sen vidare mot Athen.
2. Flottan seglar längs Egeiska havets kust tills den når sundet vid Salamis nära Athen.

54

Samhällspyramid som visar de olika samhällsklasserna i Athen och hur många människor det finns i varje grupp. Överst på toppen finns minst människor och i botten flest. Den här pyramiden är indelad i 5 våningar.

1. Överklassen bestod av rika män. De kunde till exempel äga mycket jord.
2. Duktiga konstnärer och handelsmän kunde också leva ett bra liv.
3. I nästa grupp fanns män som ägde butiker och hantverkare. Hantverkarna kunde göra skor eller krukor.
4. Många människor hade flyttat till Athen. De räknades inte som athenare. Därför fick de inte rösta i valen. (Denna grupp är färre än grupp 3.)

5. De allra flesta var fattiga. Över hälften av människorna i Athen arbetade med jordbruk eller var slavar.

57

Målning av hantverkare som bygger en stor häst, ca 5 meter hög.

58

Vasmålning med kvinnor som arbetar.

Två kvinnor viker ihop tyger som läggs på ett lågt bord. Andra kvinnor arbetar med att spinna ull till tråd med hjälp av en slända (en pinne med en tyngd, man fäster lite ull och snurrar på sländan så tvinnas en tråd fram). Kvinnorna är målade i profil.

59

Skulptur av två kvinnor som står på knä mittemot varandra. Båda håller flera små spelpjäser i sin vänstra hand.

60

Mosaik av Alexander den store som strider. Han rider på en häst. Han har på sig rustning med en målning av en kvinna på bröstet. På bröstet finns en målning av en kvinna. Han är barhuvad och hans ögon är stora och intensiva.

61

Karta över östra Medelhavsområdet och sydöstra Asien som visar Alexanders välde. Det omfattade:

- Makedonien och Grekland med staden Athen.
- Egypten med staden Alexandria.
- Östra Medelhavskusten med nuvarande Israel, Libanon och Syrien.
- Större delen av nuvarande Turkiet.
- Dagens Iran och Irak med städerna Babylon, Susa och Persepolis.
- Afghanistan.
- Delar av nuvarande Turkmenistan, Uzbekistan, Tadzjikistan, Kirgizistan och Kazachstan.
- Nuvarande Pakistan med floden Indus och nordvästra Indien.

62

Teckning av Alexanders armé och vetenskapsmän som har nått ett samhälle upp i bergen. Vetenskapsmännen frågar orsborna om allt möjligt i omgivningen. En man visar upp en stor ödla för en grek. Andra greker undersöker stenar och ritar av växter. Män och kvinnor visar hur bomull skördas. En kvinna och en man driver fram en ko.

De grekiska soldaterna är klädda i olika sorters hjälmar med kindskydd och bär harnesk (rustning som täcker överkroppen).

Hos lokalbefolkningen har männen långa skägg och är klädda i turban. Kvinnorna bär slöja över håret. De grekiska vetenskapsmännen är klädda i koltar med korta ärmar och stövlar eller sandaler. På huvudet bär de platta bredbrättade hattar eller huvor av läder.

I en bergssluttning skymtar bebyggelse som består av små hus med platta tak.

65

Teckning av Aristoteles som står vid havet och betraktar tre fartyg som seglar bort. På det bortersta fartyget syns bara masten och seglets överdel ovanför horisonten.

66

Teckning av en romersk armé som marscherar ut från sitt läger.

Lägret är fyrkantigt till formen och skyddat av en låg mur med vaktorn. Innanför muren finns långa baracker som är prydligt ordnade i långa rader.

Soldaterna bär tung packning på ryggen med hjälp av ett slags höga "bärramar" av trä.

De är slätrakade och klädda i korta röda koltar. Under koltarna bär de röda byxor som når till knäna. Nedre delen av benen är bara. På fötterna har de sandaler utan strumpor.

De bär järnhjälmar med stora skydd för nacke, kinder och en kort skärm ovanför pannan. På kroppen bär de rustningar som består av hopfogade plåtbitar. Den skyddar axlar och mage.

I bältet har de korta svärd med breda och spetsiga klingor. De bär alla två spjut över axeln. Spjutspetsarna sitter på långa järnskaft som i sin tur är fästade på träskaft. Bland soldaterna går en centurion (romersk officer) och en standarbärare.

Centurionen bär ingen packning och är iförd ett bronsarnesk som pryds av ett ansikte i relief. Standarbäraren bär ett varghuvud med uppspärrat gap som huvudbonad och är iförd ringbrynja (rustning gjord av små stålringar).

Två av ryttarna som vaktar arméns flanker (sidor) är klädda i bronsjälmar och ringbrynjor. I motsats till senare tiders ryttare använder de inte stigbyglar.

68

Karta som visar att romarna bodde runt staden Rom i dagens Italien omkring år 300 f.Kr.

69

Skulptur med varghonan och Romulus och Remus. De är två knubbiga människosmåbarn och diar vargens bröst.

69

Två teckningar som visar sju kullar vid en flod. På första bilden omges kullarna av grönska. På den andra bilden är kullarna bebyggda med en stadsmur runt sig. Över floden finns broar. Utanför stadsmuren finns små åkrar.

71

Karta över västra Medelhavsområdet.

Romarriket 218 f.Kr. är nästan hela Italien. Öarna Sicilien, Sardinien och Korsika.

Kartagernas rike är:

- Nordafrikas kustområden från västra delarna av nuvarande Libyen till de nordligaste delarna av nutidens Marocko. Huvudstaden Kartago låg nära nuvarande Tunis i Tunisien.
- Södra och västra delarna av nuvarande Spanien med staden Nya Kartago.
- Balearerna (öarna Ibiza, Mallorca och Menorca).

Hannibals väg: Hären tågade norrut utmed den spanska östkusten upp till dagens Frankrike och Alperna. Sedan tog sig hären över Alperna och ned in i dagens Italien. Därefter fortsatte hären till Italiens sydligaste del där den skeppade ut sig och tog sjövägen öster om Sicilien tillbaka till Kartago.

72

Karta över Europa och områdena kring Medelhavet. Här finns Romarriket markerat som det var 117 e.Kr. Det är:

- Nuvarande Spanien och Portugal
- Britannien (England och Wales) med staden Londinium (London)
- Hela Gallien (Frankrike, Belgien, västra Tyskland fram till Rhen och Sydtyskland) med städerna Lutetia (Paris) och Massilia (Marseille).
- Nuvarande Österrike och Ungern.
- Nuvarande Bulgarien och Rumänien.
- Nuvarande Turkiet med staden Byzantion (Istanbul), ön Cypern och södra Kaukasus mellan Svarta havet och Kaspiska havet.
- Mesopotamien.
- Östligaste Medelhavets kust med nuvarande Israel med staden Jerusalem, Libanon och Syrien med staden Damaskus.
- Egypten och hela Nordafrika med städerna Alexandria och Kartago.

73

Mosaik av tre män som lastar av en båt. De vadar i det grunda vattnet bredvid båten. De är klädda ett tyg som är virat runt rumpan. Bredvid båten vägs varor på en stor balansvåg.

74

Teckning av nio soldater inne i ett kastell. De sover i enkla våningssängar av trä. Väggar och golvet är byggt av sten. De håller på att putsa sina hjälmar, laga mat, prata och skoja. En

soldat håller en mus i svansen framför en annan soldat. De har på sig enkla kortärmade tunikor i rött och remsandaler som går upp över anklarna.

76

Samhällspyramid som visar de olika samhällsklasserna i Rom och hur många människor det finns i varje grupp. Överst på toppen finns minst människor och i botten flest. Den här pyramiden är indelad i 5 våningar. Här beskrivs våningarna uppifrån och ned:

1. senatorer
2. storgodsägare, militära chefer
3. höga militärer, bankägare, storköpmän
4. läkare, hantverkare, butiksägare
5. jordbruksarbetare, slavar, småbönder, soldater, proletärer

78

Byst (Staty av huvud) av Caesar. Han är en slätrakad medelålders man med kortklippt hår som har glesnat på hjässan.

80

Modell över de centrala delarna av kejsartidens Rom (100-talet e.Kr.) I staden finns många stora byggnader, arenor och öppna platser omgivna av arkader (pelargångar).

Följande är utmärkt:

1. Colosseum (Rund arena som är byggd i flera våningar med valvbågar).
2. Circus Maximus (Avlång arena som ligger nära Tibern).
3. Claudius akvedukt (Hög akvedukt mellan Colosseum och Circus Maximus).

81

Skulptur av Augustus. Han är en ung man i rustning, han pekar uppåt med högerhanden.

Han är slätrakad och har kortklippt hår. På överkroppen har han ett bröstharnesk. Det är en plåt som ser ut som överkroppens muskler. Över låren hänger plåtbitar i remsor som en kjol. Runt midjan har han ett långt tygstycke svept. Han är barbent och barfota. En "Putto" (en liten naken pojke med vingar på ryggen) håller i hans ena ben.

83

Teckning från ett rikt romerskt hem. Golv och väggar är prydda med vackra mosaiker. Här finns en rik kvinna och två slavinnor. Den rika kvinnan får hjälp med håret. Kvinnorna har på sig hellånga enkla klänningar. Barnen springer omkring nakna.

84

Karta över Västrom och Östrom som ligger runt Medelhavet (läs bildbeskrivningen från sidan 72). Gränsen mellan Väst- och Östrom går (från norr till söder):

- Genom nutidens Ungern.
- (Ungefär) mellan nutidens Bosnien och Serbien.
- Rakt igenom Medelhavet och genom bukten Stora Syrten utanför Libyens kust.
- Genom nutidens Libyen.

85

Foto av ett ruinområde i Rom. Här syns en väg som går mellan ruinerna efter tempel, triumfbågar men mest låga stenmurar. Marken runt ruinerna är gräsbevuxen. Runt omkring växer lövträd, cypresser och dungar med pinje.

86

Teckning av nomader i en öken. Här finns tre låga tält och framför dem sitter människor på marken och lagar mat, pratar och hantverkar. De lagar t.ex. en sadel och spinner tråd. Män och kvinnor har långa heltäckande kläder. Männen och kvinnorna har keffiyeh på huvudet, en sjal antingen hängande eller med en agal, repögla runt huvudet. En man bär sjalen virad som en turban.

88

Karta som visar arabernas välde år 750 runt södra Medelhavet och Mellanöstern. Det är:

- Hela Mellanöstern (utom Turkiet) med städerna: Medina, Mecka, Damaskus, Jerusalem och Bagdad.
- Nuvarande Pakistan, Afghanistan och Uzbekistan upp till Aralsjön med staden Kabul.
- Egypten med staden Kairo och Nordafrikas kustnära områden bort till Gibraltar vid Atlantkusten.
- Hela Portugal och nästan hela Spanien med staden Granada (undantagna är de nordligaste delarna).

90

Gammal teckning av en läkare som undersöker en man. Läkaren sitter på dynor bredvid sin patient. I rummet runt dem finns vackra tyger och ett snidat trästycke. De har alla långa heltäckande kläder och vita turbanser virade runt huvudet. Läkaren och patienten har långa helskägg. Över och under teckningen finns skrift på arabiska.

91

Gammal teckning av ett par furstar som spelar schack i en paviljong (ett stort tält). De sitter på dynor med spelet mellan sig. Den kristne fursten har bara kungen och en bonde kvar medan den arabiske fursten har kungen, tre bönder och en häst kvar i spelet. Den kristne fursten har en tunika på kroppen och långa spetsiga strumpor. Hans hår är klippt i en page med kort lugg. Den arabiske fursten har på sig en hellång vit tunika och en turban

virad runt huvudet. Han har ett långt helskägg. Vid hans sida hänger ett svärd. På paviljongen finns högst upp en liten vimpel, gulddekorationer och arabisk text.

92

Teckning av en hamnstad i Östafrika. Här ligger ett arabiskt skepp vid kajen. Byteshandel pågår på kajen och varor lastas av och på skeppet.

Fartyget lastas med elfenben (elefantbetar), korgar och skålar med olika varor. Tyger lastas av.

Några slavar står och väntar medan deras ägare gör upp affären om ett tyg med två arabiska köpmän. Slavarna (män, kvinnor och barn) är klädda i höftskynken. De är sammanbundna med rep kring halsen (männen har dessutom armarna bakbundna).

I bakgrunden skymtar en stad. Husen har platta tak (en del med flera våningar).